

HARRY MARTINSON

– *naturens, havens och rymdens diktare*

Studier i grupp

Studiecirkeln är en fri studieform som ger möjligheter att låta deltagarnas intressen styra studierna i mycket hög grad. Man brukar säga att i en studiecirkel bestämmer deltagare och cirkelledare tillsammans studiernas inriktning, så att de svarar mot deltagarnas kunskapsbehov.

I en studiecirkel som fungerar bra är alla aktiva i arbetet. Diskutera därför redan från början hur ni tycker att arbetet i er grupp bör gå till, hur ofta ni vill träffas och vilket arbetstempo ni önskar hålla.

Är studielokalen tillfredsställande? Finns t.ex. möjlighet att göra Internetsökningar? Om inte, vilka har tillgång till Internet hemma och kan söka information för gruppens räkning? Vill ni ha kafferast under era sammankomster?

Första sammankomsten presenterar ni er förstås för varandra och antecknar namn, adresser och telefonnummer. Berätta varför ni har valt att studera just den här boken och vad ni väntar er av studierna.

Planera studierna

När de praktiska frågorna är avklarade, diskutera tillsammans vad ni vill få ut av studierna var och en. Vilka är de viktigaste frågorna kring Harry Martinsons liv och författarskap som ni vill ställa och söka svar på i er grupp? En sådan inventering av era behov bör styra hur ni väljer att arbeta med boken. Hur ska allas önskemål kunna tillgodoseas?

Varje studiecirkel är unik och ni bör göra ett medvetet val av hur ni vill arbeta med grundboken – i förhållande till vilka intressen deltagarna har.

Försök formulera era egna frågor. De förslag till arbetsuppgifter och diskussionsfrågor som finns i handledningen bör ni bara se som ”första hjälpen” till att formulera just de frågor som ni allra helst vill ha svar på. Denna inventering ger er vägledning till vilka kapitel i grundboken som ni bör diskutera särskilt ingående.

Vill ni åta er att läsa mellan sammankomsterna och turas om att göra korta inledningar om det ni har läst i

grundboken eller någon av Martinsons böcker? Kanske känns det naturligt att arbeta tillsammans två och två mellan sammankomsterna och turas om att prata när ni redovisar för de andra vid nästa cirkelträff?

Läs Karl-Olof Anderssons inledning till boken. Vad tycker ni det säger om bokens inriktning? Är det en inriktning som stämmer med era förväntningar?

Om grundboken, annan litteratur och kompletterande information

Boken ”Harry Martinson – naturens, havens och rymdens diktare” är disponerad i fem kapitel, som redovisar olika teman i Martinsons författarskap. I varje kapitel finns rikhaltiga citat ur hans böcker för att ge läsaren närhet till hans texter och inspiration till att gå vidare själv till den bok som skildras.

Ni kan dela upp mellan er att läsa Martinsons viktigaste verk och föra in hans texter i cirkelarbetet. Någon/några kan läsa Nässlorna blommar, någon Resor utan mål och Kap Farväl! någon naturessäerna (finns samlade i en volym; finns inte denna tillgänglig på ert bibliotek, välj Midsommardalen och Utsikt från en grästuva), någon Vägen till Klockrike och någon Aniara. Respektive läsare kan sedan berätta för övriga cirkeldeltagare om innehållet i och intrycken av ”sitt” verk, och vara referensperson när frågor kring detta verk diskuteras i cirkeln.

Läs gärna något passande ur Martinsons böcker vid varje sammankomst, korta prosastycken eller dikter, för att levandegöra det ni diskuterar och ”höra” författarens egen röst, njuta av hans språkkänsla.

Försök att under sammankomsterna ha tillgång till åtminstone de viktigaste av de Martinsonböcker som behandlas i respektive kapitel i grundboken, så att ni lätt kan växla mellan grundboken och de verk som den diskuterar. De av Martinsons böcker som ni inte själva har hemma i hyllorna kan ni kanske låna på biblioteket.

Litteraturlistan ger några förslag på kompletterande litteratur, som kan vidga grundbokens perspektiv, och räknar upp alla Harry Martinsons skrifter. Pocketutgåvan 2004 kommer i maj, men titeln med dikterna är osäker.

Be gärna er bibliotekarie om hjälp med att få fram andra böcker som ni tror kan vara till nytta för er.

Eller sök litteratur själva på Internetadressen www.libris.kb.se. På många biblioteksfilialer kan man göra Internetsökningar. Tänk på att det går att beställa böcker som inte finns på det egna biblioteket vid alla kommunala bibliotek.

På Internet kan ni hitta åtskilligt om Harry Martinson. Den självklara startpunkten är förstås Harry Martinsonsällskapets hemsida www.harrymartinson.org. Där finns förutom information om sällskapet och författaren en hel del annat intressant, bl.a. om jubileet med utförlig information om vad som händer under 2004.

Innan ni slutar

Gör en utvärdering av hur ni tycker att studierna har fungerat innan ni avslutar cirkeln. Fick ni ut det ni tänkt er av studierna? Har alla fått sina intressen tillgodosedda?

Skriv gärna varsin avslutande bokrecension för att sammanfatta era tankar och åsikter om grundboken.

Om ni vill kan ni också skicka in det ni skriver till Bilda Förlag, Box 42 053, 126 13 Stockholm, för att berätta hur ni tycker att boken kan förbättras vid en ny tryckning.

Frågeställningar att diskutera

Frågeställningarna nedan är avsedda som en inspirationskälla till att komma igång med studierna. Välj bara ut sådan frågor som intresserar er och formulera egna, som passar bättre för desyften som just ni har med cirkeln!

Inledning

Harry Martinson har betraktats som ”svår”, skriver Karl-Olof Andersson. Vilket intryck har ni, från det som ni kanske läst tidigare av Martinsons verk?

Enligt författaren kan man läsa Martinsons böcker på olika sätt. Har ni själva upplevt att man kan ta till sig ett skönlitterärt verk på olika ”plan”?

Tyngdpunkten i denna bok ligger på att väcka läsarnas intresse för att gå vidare till Harry Martinsons prosa och lyrik. Om ni vill veta mer om hans liv, läs då Sonja Erfurths verk (se litteraturförteckningen) som skildrar Martinsons liv till och med 1930-talet. Eftersom det är uppdelat på fyra band kan det vara praktiskt att ni fördelar läsningen mellan er i studiecirkeln och berättar för varandra om innehållet i respektive del.

Barndomsminnen som bränner och blommar

- * Har ni funderat över hur författare använder sina egna erfarenheter från barndomen som arbetsmaterial för att skriva litteratur? Känner i till författare som kanske ännu mer än Martinson har omgestaltat sina uppväxtår så att den ”litterära barndomen” skiljer sig markant från den verkliga?
- * Författaren talar om Martinsons litterära metod. Hur vill ni beskriva den efter att ha läst en del av hans verk?
- * Martinson skildrar sin far och sin mor på olika sätt. Diskutera skillnaderna och fundera över orsakerna till hans skilda sätt att se på dem.
- * När Martinsons far hade avlidit och hans mor försvunnit till Amerika utackorderades han och hans syskon på socknen. Jämför den tidens socialpolitik med dagens, särskilt när det gäller omsorgen om barn och fattiga.
- * Resonera kring hur ett barn påverkas av att mista båda sina föräldrar före skolåldern. Hur tror ni det bidrog till att forma Harry Martinsons fortsatta liv?
- * Martinson skildrar tre gårdar från sin sockengång, i Nässlorna blomma kallade Vilnäs, Tollene och Norda. Diskutera skillnader och likheter mellan förhållandena på dessa gårdar och familjerna där.
- * Martinsons skildring av de tre gårdarna kan betraktas som ett mikrokosmos, dvs. en spegling av större och mer allmängiltiga förhållanden i det lilla. Skildringen kan därigenom överföras till andra tider och andra miljöer. Vilka likheter och olikheter finner ni med förhållanden i vår tid och i vårt samhälle? Eftersom jordbruket skiljer sig så mycket idag från då kan ni istället jämföra med förhållanden och människor på andra typer av företag och arbetsplatser. Är Martinsons människoskildring i Nässlorna blomma begränsad till den tiden och den miljön eller finner ni överensstämmelser med människor i andra tider och miljöer?
- * Sockenbarnet Martin gick ”hem” till skolan. Har ni andra exempel från skönlitteraturen på så positivt gestaltad skolgång?

- * Diskutera hur ett litet barn påverkas av att vistas bland uteslutande gamla människor under lång tid, som Martin gjorde på ålderdomshemmet i Jämshög.
- * Martinson valde mellan två olika slut på romanen Nässlorna blomma, beskrivna på sidorna 38–39 i grundboken. Hur skiljer de sig åt? Tycker ni att han valde rätt slut? Varför?
- * Pröva om ni tycker att det ökar er förståelse av boken Nässlorna blomma att läsa och diskutera Johan Lundbergs uppsats ”Att återuppbygga ett raserande sönderblandat liv” i skriften ”Harry Martinsson 100 år, 5 röster om ett författarskap”.

En vagabond till sjöss

- * Känner ni till andra svenska författare som skrivit skönlitterärt om upplevelser av det härjade Europa efter första världskriget, som Martinson gjorde eller andra världskriget? Med vilken infallsvinkel?
- * Karl-Olof Andersson berättar om Harry Martinsons väg till att bli publicerad. Tror ni det är lättare eller svårare för unga som skriver skönlitteratur idag att få sina alster publicerade?
- * Författaren jämför egna erfarenheter av sjölivet med Martinsons. Finns någon i gruppen som också kan berätta om livet till sjöss?
- * Apropå skildringen av S/S Ionopolis haveri, vilka är de mest målande storm- och skeppsbrottsskildringar som ni har läst?
- * Diskutera Martinsons ”nomadfilosofi”, beskriven i inledningskapitlet till Resor utan mål och på sidorna 50–53 i grundboken. Är det realistiskt att tänka sig att människorna skulle resa och förflytta sig så mycket som Martinson tycks ha tänkt sig från början? Kan ökat resande bidra till förståelse och fred mellan folk och kulturer, som Martinson tänkte sig? Efterhand såg Martinson sitt reseideal mera som ”inre resor” i den egna själen och sökande efter kunskap och insikter än om faktiska förflyttningar mellan olika orter på jorden. Vilka tankar väcker det hos er?
- * Författaren samlar citat som ska belysa Martinsons känsla för målande språkliga nydaningar. Vilken funktion fyller de för läsaren? Leta gärna själva efter fler exempel.
- * Martinson växlade under hela sin tid som poet mellan rimmade dikter och dikter i friare form. Exempel på det senare är dikten På Kongo, som inleder Resor utan mål och dikten Albatrossen ur samlingen Spökskepp som citeras i sin helhet på sidorna 45–46. Föredrar ni någon av dessa diktstilar framför den andra. Varför?
- * Grundbokens författare exemplifierar i vilka verk Martinson är samhällskritiker med socialt samvete. Vilka författare i Martinsons generation menar ni gick längre i detta avseende? Vad säger ni generellt om den skönlitterära bokens möjligheter när det gäller att avslöja och påverka missförhållanden i ett samhälle?
- * Det finns ”kopplingar” mellan alla Martinsons verk, skriver Karl-Olof Andersson. Ett sådant påstående blir mer intressant om man kan urskilja en tydlig utvecklingslinje i hela författarskapet. Kan ni det?
- * Läs gärna mer i Björn Larssons uppsats ”De sämsta människorna är också de sämsta romanerna” i skriften Harry Martinsson 100 år – 5 röster om ett författarskap. Där finns åtskilliga intressanta reflektioner kring Martinsons sjöböcker.

Naturskildraren i Midsommardalen

- * Läs och diskutera det inledande citatet. Vilka är den textens största förtjänster, tycker ni? Med vilka medel väcker författaren läsarens intresse?
- * På sidan 67 citeras Martinsons egna ord om naturskildrandets villkor. Vilka tankar väcker det hos er?
- * Martinson hemfaller aldrig åt biologism, skriver författaren. Vilken ståndpunkt tror ni han hade intagit i förhållande till djurrättsrörelsen, som ofta likställer människors och djurs värde, om han hade levat nu?

- * Försök formulera vad som är Harry Martinsons största förtjänster som naturskildrare. Instämmer ni i Karl-Olof Anderssons ord om att han söker ett naturens eget språk och att det lockar läsaren?
- * Läs vad författaren skriver om hur Martinson ställer sig till naturvård och miljökritik. Var han en vägvisare för miljörörelsen och dess natursyn idag, eller mer en udda kritiker av människans förhållande till naturen utan större inflytande?
- * Läs gärna mer i vagnen om Martinsons kritik mot bilismen och sammanfatta den.
- * Staffan Söderblom analyserar i sin essä "Några dikter av Martinson och deras kunskap" i Harry Martinson 100 år – 5 röster om ett författarskap tre korta dikter, däribland Martinsons kanske mest kända och älskade dikt med naturmotiv "Kväll i inlandet" ur samlingen Passad. Läs dikterna först (citeras i sin helhet i Söderbloms uppsats). Läs sedan Söderbloms text. Fundera över och diskutera om ni fick någon ny eller annorlunda bild av dikterna efter att ha läst Söderbloms (författare och litteraturprofessor) litteratur- och språkvetenskapliga analys av dem.
- * Vägen till Klockrike kan läsas på flera olika sätt. Till exempel som en berättelse om en originell "yrkeskår" (luffarna) och ett lantligt Sverige för hundra år sedan, som en betraktelse över frihet och ofrihet, som en betraktelse över drömmar och verklighet och som en betraktelse över tillhörighet och utanförskap ("vi" och "dom"). Sök exempel på dessa olika läsarter i romanen och i beskrivningen av den i grundboken.
- * Läs citaten i kapitlet och försök sammanfatta hur Martinson såg på "luffaryket" via sina romangestalter i Vägen till Klockrike. Vilka var de starkaste drivkrafterna till och avigsidorna med att luffa?
- * Hur skiljer sig de olika luffarkaraktärerna Bolle, Axne, Vägdam och Sandemar åt? Tror ni Martinson kände särskilt för någon av dem?
- * Finner ni spår från Martinsons inspiration av daoismen, när ni läser valda avsnitt ur hans verk? Vad tror ni lockade honom mest i denna lära?
- * Tre svenska författare – C J L Almqvist, August Strindberg och Harry Martinson – kan betecknas som "universalgenier", skriver Ingegerd Bodner Granberg i sin essä "Visdom klädd i bild, dikt och saga, Harry Martinson och 'en poets tankesystem'" i Harry Martinson 100 år – 5 röster om ett författarskap. Deras kunskaper och författarskap spänner över vida områden som naturvetenskap, historia, filosofi m. m. De utövade också fler konstarter än författarskapet, Almqvist som kompositör, Strindberg och Martinson som bildkonstnärer. Tycker ni att beteckningen "universalgeni" stämmer på Harry Martinson. Vilka tankar i övrigt väcker jämförelsen med Almqvist och Strindberg?

Vandringar i dröm och verklighet

- * Karl-Olof Andersson ger en historisk bakgrund till luffarepoken. Vilka menar ni var de viktigaste orsakerna till att folk gav sig ut på vägarna? Borde samhället ha gjort mer för att förhindra det? Vad i så fall?
- * Om cirkeldeltagarna är tillräckligt gamla, diskutera egna minnen av luffare. Annars, bjud in någon med minnen från slutskedet av luffarepoken. Finns någon som varit verksam i glasbruks- eller tegelbruksbranscherna vid den tiden har de säkert mycket att berätta om luffare.
- * Diskutera hur och varför uppfattningarna om luffarna har förändrats över tiden.
- * Vad var det som skapade rädsla för luffarna hos "vanligt folk"? Finns det grupper som avviker/ "sticker ut" på liknande sätt som luffarna förr idag och möts med avståndstagande från "Svensson"? Vad kan/bör man göra åt det enligt er mening?

Ur kurs i kosmos

- * Aniara kan bl.a. läsas som science fiction (fantasifull framtidsberättelse), som en protest mot och varning för miljöförstörelse och atomkrig, som en "livsresa" och som ett sökande efter en hållbar livsfilosofi eller religion. Sök exempel på dessa läsarter i boken.
- * Hur påverkas ni känslomässigt, när ni läser sångerna i Aniara?

- * Tre kvinnogestalter – Doris, Daisy Doody och Isagel – spelar viktiga roller i Aniara. Diskutera skillnader och eventuella likheter mellan dem. Vad representerar/symboliserar de?
- * Miman som ett slags aktivt nyskapande dator, vilka associationer och framtidstankar ger det er?
- * I Aniara finns stark kritik av totalitära ideologier. I vilka andra av Martinsons verk finner ni mer av det?
- * På samma sätt som i Nässlorna blomma valde Martinson mellan två olika slut på Aniara, beskrivna på sidorna 140–141 i grundboken. Valde han rätt slut? Varför?
- * Aniara bidrog mer än något annat verk till att Martinson blev världsberömd. Vad i verseposet tror ni väckte det starkaste gensvaret?
- * Martinson skrev Aniara för 50 år sedan. Diskutera om ni tycker att den fortfarande är aktuell, eller om den blivit överspelad av utvecklingen därefter.
- * Fysikprofessorn Bengt Gustafsson diskuterar i essän ”Harry Martinson – Fågel Fenix och kvantelektrodynamiken” i Harry Martinson 100 år – 5 röster om ett författarskap hur författaren speglar frågor kring atomfysiken utifrån dikten Fågeln i Fenixklockan ur samlingen Dikter om ljus och mörker (1971). I Aniara framträder på många sätt Martinsons intresse för och kunskaper om naturvetenskaper som astronomi, atomfysik och matematik. Sök efter och diskutera exempel i boken. Finner ni exempel på Martinsons naturvetenskapliga inriktning i några andra av hans verk? Glöm inte att till hans intressen hörde också t.ex. geografi, botanik och zoologi.

Bilda Förlag, Box 42 053, 126 13 Stockholm, Tel. 08-709 04 00

e-post: info@bildaforlag.se

www.bildaforlag.se

Manus: Karl-Olof Andersson och Bo Tynderfeldt

Får kopieras fritt

ISBN 91-574-7728-0

BILDA FÖRLAG